

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

IHMISOIKEUSKESKUS

Toimintakertomus 2021

IHMISOIKEUSKESKUS
TOIMINTAKERTOMUS 2021

Taitto: Joonas Tupala
© Ihmisoikeuskeskus
2022 Helsinki

Esipuhe	4
OSA I	
Ihmisoikeuskeskus ja kansallinen ihmisoikeusinstituutio	6
Taloushallinto ja henkilöstö	7
OSA II	
Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen yleinen seuranta	9
Tietopohja perus- ja ihmisoikeuksien tilasta suomessa	9
Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon seuranta	9
Oikeusvaltio, perusoikeusbarometri, perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma	11
OSA III	
Perus- ja ihmisoikeuksien yleinen edistäminen	12
Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus	12
Lausunnot ja julkaisut	13
Tilaisuudet, tiedotus ja viestintä	14
OSA IV	
Vammaisten henkilöiden oikeudet	15
YK:n vammaisyleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan riippumaton mekanismi	15
Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen edistäminen ja seuranta	15
Yhteistyö	16
OSA V	
Ikääntyneiden oikeudet	17
Sidosryhmätyö kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten kanssa	17
Ikääntyneiden oikeuksia edistävät hankkeet	18
Koulutus, viestintä ja vaikuttaminen	18
OSA VI	
Kotimainen ja kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö	19
Ihmisoikeusvaltuuskunnan toiminta	19
Muu kotimaan yhteistyö	20
Kansainvälinen ja eurooppalainen ihmisoikeusyhteistyö	22
Liitteet	
Liite 1. Ihmisoikeuskeskuksen henkilöstö vuonna 2021	23
Liite 2. Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 2020–2024	23
Liite 3. Jaostojen jäsenet	25

Esipuhe

Tätä esipuhetta kirjoittaessani elämme täysin toisenlaisessa ja uudessa tilanteessa kuin vuonna 2021 - turvallisuuskriisissä Venäjän Ukrainaan kohdistaman laittoman hyökkäyksen takia. Koko Euroopan turvallisuusympäristö muuttui hetkessä 24.2.2022. Suomi Venäjän naapurivaltiona joutuu nyt nopeasti hakemaan turvallisuutta, ja vaikuttaa hyvin vahvasti siltä, että jo toukokuun 2022 aikana tehdään historiallinen päätös hakea NATO:n jäseneksi. Keskustelua käydään tällä hetkellä oikeastaan vain turvallisuudesta. Koronapandemia on siten jäänyt varjoon siitä huolimatta, että tautia on edelleen paljon ja kuolemia enemmän kuin koskaan pandemian aikana.

On selvää, että turvallisuustilanteen dramaattinen muuttuminen tulee vaikuttamaan myös ihmisoikeuksiin. Turvallisuuden ja ihmisoikeuksien välinen punninta tulee olemaan entistä tärkeämpää ja on vaarana, että turvallisuuden varjolla ihmisoikeuksista ollaan valmiita luopumaan. Näin ei kuitenkaan tarvitse olla. Ihmisoikeudet on rakennettu kestäväksi kriisit ja niihin varautumisen. Siitä on hyviä esimerkkejä Suomessa jo aikaisemmilta ajoilta, kuten silloin kun säädettiin tiedustelulainsäädäntöä ja sen valvonnan järjestämistä. Myös Ihmisoikeuskeskus kiinnittää entistä enemmän huomiota turvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin kriisiaikoina sekä Suomessa että laajemminkin.

Koronapandemia ja sen vaikutukset jatkuivat koko vuoden 2021 ajan. Sen pitkäkestoiset vaikutukset alkoivat myös näkyä eri tavoin. Erityisesti lasten, nuorten ja nuorten aikuisten voinnissa näkyivät pitkään jatkuneet erilaiset rajoitukset voinnin huononemisenä ja lisääntyneinä mielenterveyden ongelmina. Tutkimusnäyttöä siitä, että pandemian vuoksi ei haettu ajoissa hoitoa muihin sairauksiin, alkoi myös tulla esiin ja hoitovelka kasvoi. Pandemia ja sen torjumiseksi asetetut rajoitukset eivät kohdelleet ihmisiä aina yhdenvertaisesti. Lasten ja nuorten lisäksi myös muut haavoittuvassa asemassa olevat, kuten ikääntyneet ja vammaiset henkilöt, kärsivät muun muassa eristäytyneisyydestä. Suomi ei ollut riittävästi varautunut koronapandemian kaltaiseen terveyteen kohdistuvaan kriisiin. Kun lainsäädäntöä pandemian jälkeen uudistetaan, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja ilmenneitä puutteita on vielä arvioitava kokonaisvaltaisesti. Parannettavaa on sekä perusoikeuksien rajoitusten että vaikutusten arvioinnissa.

Vuoden aikana kiinnitimme erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien toteutumiseen. Ikääntyneiden ja vammaisten oikeuksien osalta tärkeä painopiste oli itsemääräämisoikeuden vahvistaminen, mitä varten teimme sekä selvityksiä että koulutusaimeistoa. Seurasimme oikeusvaltion kehitystä

Euroopassa, ja osallistuimme siitä käytävään kansalliseen keskusteluun. Julkaisimme selvityksen perustuslain 106 § soveltamiskäytännöstä ja osallistuimme jo toisen kerran Euroopan komission oikeusvaltioreportointiin toimittamalla Suomea koskevaa tietoa. Jatkoimme oikeuksien seurannan kehittämistä ja osallistuimme kansainväliseen ihmisoikeusraportointiin. Seurannan työkalu Lempi saatiin otettua käyttöön ja vuoden lopussa saimme ensimmäisen kerran hyödynnettyä siihen kerättyjä tietoja raportointia varten.

Vuoden suurin hankeemme oli kattavan perus- ja ihmisoikeustoimijoita koskevan selvityksen laatiminen. Selvityksen tavoitteena oli paitsi kuvata selkeästi Suomen monimutkaista toimijoiden kenttää myös kehittää yhteistyötä toimijoiden välillä. Lopputulos julkaistaan kesäkuussa 2022 tilaisuudessa, jossa myös juhlistetaan Ihmisoikeuskeskuksen 10-vuotista taivalta.

Ihmisoikeuskeskus työskenteli lähes koko vuoden 2021 etänä eduskunnan ohjeistuksen mukaisesti. Olosuhteista huolimatta Ihmisoikeuskeskuksen toiminta jatkui aktiivisena, ja henkilöstön jaksaminen pysyi hyvällä tasolla pandemian pitkästä kestosta huolimatta.

Meillä oli ilo saada keskuksen kansainväliseksi ihmisoikeusvaikuttajavieraaksi kesän 2021 aikana Kroatian entinen oikeusasianainen Lora Vidovic. Keskustelut Loran kanssa antoivat meille uusia ideoita toiminnan kehittämiseen. Lora teki keskukselle selvityksen ihmisoikeustoimijoita koskevista kansainvälisistä ja eurooppalaisista standardeista. Ihmisoikeuskeskuksessa oli virkavaihdossa eduskunnan kansainväliseltä osastolta Maria Fagerholm ja keskuksen Susan Villa oli puolestaan Marian tilalla kansainvälisellä osastolla. Kumpikin sai vaihdosta hyvää uutta osaamista ja kokemusta.

Haluan kiittää lämpimästi työtovereitani Ihmisoikeuskeskuksessa hyvästä asenteesta, aloitteellisuudesta ja tuloksetta vuodesta. Haluan myös kiittää ihmisoikeusvaltuuskunnan jäseniä, oikeusasiamiehen kanslian työtovereita ja kaikkia yhteistyökumppaneita hyvästä yhteistyöstä.

6.5.2022

Sirpa Rautio

Johtaja, Ihmisoikeuskeskus

1 Ihmisoikeuskeskus ja kansallinen ihmisoikeusinstituutio

Ihmisoikeuskeskus ja sen Ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.¹

Ihmisoikeuskeskus seuraa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista sekä edistää perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden välistä yhteistyötä erityisesti Ihmisoikeusvaltuuskunnan toiminnassa. Sen lakisääteisiin tehtäviin kuuluu kansainvälinen ja eurooppalainen ihmisoikeusyhteistyö. Ihmisoikeuskeskuksen toimivalta kattaa myös yksityiset tahot, kuten yritykset ja yritysten ihmisoikeusvastuun.

Ihmisoikeusvaltuuskunta edistää eri toimijoiden välistä tiedonkulkua ja yhteistyötä, käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti merkittäviä perus- ihmisoikeuskysymyksiä ja hyväksyy vuosittain Ihmisoikeuskeskuksen toimintasuunnitelman- ja kertomuksen.²

Eduskunnan oikeusasiamies valvoo viranomaisten toiminnan laillisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista muun muassa tutkimalla kanteluita ja tekemällä tarkastuksia sekä omia aloitteita.³

Ihmisoikeusinstituutioiden kansainvälinen verkosto GANHRI (Global Alliance of National

Human Rights Institutions⁴) myönsi Suomen kansalliselle ihmisoikeusinstituutiolle hakemuksesta A-statuksen vuonna 2019. Viisi vuotta kerrallaan voimassa oleva A-status myönnettiin ensimmäisen kerran vuonna 2014.

A-statuksen myötä Suomen kansallisella ihmisoikeusinstituutiolla on puheoikeus YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Ihmisoikeuskeskus edustaa pääsääntöisesti Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota ihmisoikeusinstituutioiden verkostoissa ja muussa kansainvälisessä ja eurooppalaisessa ihmisoikeusyhteistyössä. Oikeusasiamies osallistuu osaltaan oikeusasiamiesten väliseen eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Joulukuussa 2021 ENNHRI:n yleiskokouksessa Ihmisoikeuskeskus valittiin ENNHRI:n hallituksen jäseneksi ja GANHRI:n hallituksen Euroopan verkoston edustajaksi. Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio valittiin samalla ENNHRI:n puheenjohtajaksi kolmen vuoden toimikaudeksi 31.3.2022 alkaen.

1 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/tietoa-meista/kansallinen-ihmisoikeusinstituut/>

2 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/tietoa-meista/ihmisoikeuskeskus/>

3 <https://www.oikeusasiamies.fi/fi>

4 <https://ganhri.org/>

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on:

- edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta
- seurata perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja laatia niistä selvityksiä
- tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi
- osallistua perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja turvaamiseen liittyvään eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön
- huolehtia muista vastaavista perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä sekä
- edistää, suojella ja seurata YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanoa.

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot (National Human Rights Institution, NHRI) täyttävät YK:n yleiskokouksessa vuonna 1993 hyväksytyjen Pariisin periaatteiden⁵ vaatimukset:

- Ne ovat lailla perustettuja.
- Ne ovat itsenäisiä ja riippumattomia.
- Ne ovat kokoonpanoltaan pluralistisia.
- Niiden on edistettävä ja turvattava ihmisoikeuksia.
- Niille on taattava riittävät tutkintavaltuudet, resurssit sekä toimivalta tehtäviensä hoitamiseen.

Taloushallinto ja henkilöstö

Ihmisoikeuskeskus on hallinnollisesti osa eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa, ja se saa osan hallinnollisista palveluista kansliasta. Kanslian kirjaamo hoitaa myös keskuksen asiakirjahallinnan, ja henkilöstöasioissa saadaan tukea kanslian hallintojaostolta.

Yhteistyö oikeusasiamiehen kanslian kanssa jatkui vuoden aikana tiiviinä. Ihmisoikeuskeskuksen johtaja osallistui kerran viikossa kanslian johdon kokoukseen, jotka pidettiin koko vuoden etäyhteyden välityksellä. Keskuksen virkamiehet osallistuivat kanslian sisäisiin työryhmiin (koulutus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä työsuojelu ja työhyvinvointi) toimintaan.

Vuoden 2021 aikana tehtiin kanslian henkilökunnan työtyytyväisyys- ja esimiestyön kysely (VMBaro), johon keskus osallistui ensimmäistä kertaa virallisesti. Aiempina vuosina keskuksessa ei ole ollut riittävää määrää henkilöstöä, jotta vaatimus anonymiteetista olisi täyttynyt. Keskuksen tulokset olivat kautta linjan hyvät ja selvästi yli valtionhallinnon keskiarvojen. Tuloksista on käyty sisäistä keskustelua Ihmisoikeuskeskuksessa, ja jatkossa pyritään entisestään parantamaan koko henkilöstön työhyvinvointia sekä kehittämään toimintatapoja ja tiedonkulkua.

Ihmisoikeuskeskuksen vuoden 2021 talousarvioesityksen toiminnan kuluihin oli budjetoitu 962 000 euroa, josta henkilöstökulujen osuus on 769 000 euroa ja kulutusmenojen osuus 193 000 euroa.

Ihmisoikeuskeskuksessa oli vuonna 2021 pysyviä virkoja seitsemän (johtaja, viisi asiantuntijaa ja hallintoassistentti). Yksi vakituinen virkahenkilö on ollut virkavapaalla vuodesta 2019 saakka eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa. Vuoden 2021 aikana Ihmisoikeuskeskuksessa oli lisäksi virkasuhteessa kaksi määräaikaista asiantuntijaa, joista toinen oli koko vuoden ja toinen noin yhdeksän kuukauden ajan.

5 <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/StatusOfNationalInstitutions.aspx>

Vuoden 2021 lokakuussa käynnistettiin haku Nuorten ihmisoikeusasiantuntijoiden ohjelmaan. Ohjelmaan haettiin kahta perus- ja ihmisoikeuksista kiinnostunutta ja osaavaa nuorta 18 kuukauden ajaksi virkasuhteeseen. Hakemuksia tuli yhteensä 239, mikä osoittaa nuorten parissa vallitsevan suuren kiinnostuksen ihmisoikeuksia kohtaan ja samalla ohjelman tarpeellisuuden. Ohjelma käynnistyi helmikuussa 2022, jolloin valitut kaksi nuorta asiantuntijaa aloittivat tehtävässään.

Ihmisoikeuskeskuksen kansainvälinen Ihmisoikeusvaikuttajan vierailuohjelma käynnistyi myös vuoden 2021 aikana. Vierailulle kutsutaan vuosittain jonkin kansallisen ihmisoikeusinstituution virassa oleva tai entinen kollega tutustumaan Suomen perus- ja ihmisoikeustyöhön ja jakamaan kokemuksia. Kroatian entinen oikeusasianainen Lora Vidovic oli Ihmisoikeuskeskuksen vieraana kesän aikana noin kaksi viikkoa, mutta koronarajoituksista johtuen ohjelmaa toteutettiin lähinnä etäyhteyksin. Lora Vidovic teki Ihmisoikeuskeskukselle selvityksen ihmisoikeustoimijoiden kansainvälisistä ja eurooppalaisista standardeista. Hän myös osallistui Ihmisoikeuskeskuksen ja Ihmisoikeusvaltuuskunnan kokouksiin, joissa hän jakoi kokemustaan ja osaamistaan erityisesti sidoryhmäyhteistyön kehittämisestä.

Ihmisoikeusvaltuuskunta hyväksyi Ihmisoikeuskeskuksen vuoden 2021 toimintasuunnitelman⁶ joulukuussa 2020. Ihmisoikeuskeskus on saavuttanut toimintasuunnitelmassa 2021 asetetut tavoitteet sen oman arvion perusteella varsin hyvin koronapandemian jatkumisesta huolimatta. Ihmisoikeusvaltuuskunnan tehtävänä on toimintasuunnitelman toteutumisen lopullinen arviointi toimintakertomuksen perusteella.

6 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/toimintakertomukset-ja-toimintas/>

2 Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen yleinen seuranta

Tietopohja perus- ja ihmisoikeuksien tilasta Suomessa

Ihmisoikeuksien yleisellä seurannalla tarkoitetaan tiedonkeruuta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta, tiedon analysointia ja ajantasaisen tilannekuvan ylläpitämistä.⁷ Kerätyn tiedon pohjalta voidaan arvioida, miten parhaiten edistetään oikeuksien tosiasiallista toteutumista. Seurantatiedon perusteella voidaan arvioida, miten oikeudet kulloinkin toteutuvat muodollisesti ja tosiasiallisesti eri henkilöiden ja ryhmien kohdalla. Seuranta perustuu jo olemassa olevan luotettavan tiedon hyödyntämiseen ja omiin selvityksiin, joita tehdään mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan. Kokemusperäistä tietoa kerätään muuan muassa kyselytutkimusten avulla.

Ihmisoikeuskeskus jatkoi vuoden aikana seurannan kehittämistä systemaattisesti. Ihmisoikeuskeskus otti vuoden 2021 aikana käyttöön seurantatyökalun (nimeltään Lempi), joka luo tekniset edellytykset perus- ja ihmisoikeuksien aiempaa järjestelmällisemmälle jatkuvalla seurannalle.

Tavoitteena on, että keskuksella on kattava Suomen perus- ja ihmisoikeustilannetta kuvaava kertomus, joka voitaisiin jatkossa luovuttaa eduskunnalle, kuten valtuutettujen eduskuntakertomukset.

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanon seuranta

Ihmisoikeuskeskus osallistuu ihmisoikeussopimusten määräaikaisraportointiin itsenäisesti lausunnoilla ja kuulemistilaisuuksissa, tiedottaa sopimusvalvontaelinten antamista suosituksista sekä seuraa suositusten ja sopimusvalvontaelinten ratkaisujen täytäntöönpanoa. Ihmisoikeuskeskus kannustaa kansalaisjärjestöjä osallistumaan raportointiin omilla lausunnoillaan.

Suomen 7. määräaikaisraportti YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimuksen (TSS-sopimus) täytäntöönpanosta käsiteltiin YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komiteassa (TSS-komitea) helmikuussa 2021. Ihmisoikeuskeskus antoi lausunnon komitealle ja osallistui komitean kuulemiseen osana raportointiprosessia. Lausunnossaan Ihmisoikeuskeskus käsitteli muun muassa yritysvastuukysymyksiä, alkuperäiskansojen oikeuksia, tasa-arvokysymyksiä sekä lasten, ikääntyneiden henkilöiden ja vammaisten henkilöiden oikeuksia.

Komitea antoi Suomelle useita TSS-oikeuksien toteutumiseen liittyviä suosituksia muun muassa tasa-arvon edistämisestä työmarkkinoilla ja koulutuksessa, samapalkkaisuudesta, vammaisten henkilöiden työ- ja eläkeoikeuksista, vanhusten itsenäisestä asumisesta ja hoivasta

⁷ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/seuranta/>

sekä terveyspalvelujen, mukaan lukien mielen-terveyspalvelujen, saatavuudesta.

Suomen 7. määräaikaisraportti YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia käsittelevän yleissopimuksen (KP-sopimus) täytäntöönpanosta käsiteltiin YK:n ihmisoikeuskomiteassa maaliskuussa 2021. Ihmisoikeuskeskus antoi lausunnon komitealle ja osallistui kuulemistilaisuuteen osana kuulemisprosessia. Lausunnossa nostettiin esiin kansalliset perus- ja ihmisoikeusrakenteet, ihmisoikeuskasvatus, perus- ja ihmisoikeuksien vaikutusarvioinnit, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan laajentaminen, vihapuhe, translain uudistaminen ja intersukupuoliset lapset, naisiin kohdistuva väkivalta, naisten osallisuus, itsemääräämisoikeus sosiaalipalveluissa ja terveydenhuollossa sekä saamelaisten oikeudet ja aseistakieltäytyjien oikeudellinen asema.

Komitea antoi Suomelle suosituksia liittyen KP-oikeuksien toteutumiseen muun muassa ihmisoikeuksien vaikutusarvioinnista, terrorismivastaisista toimista, mukaan lukien lasten kotiuttaminen Al-Holin leiriltä, etnisen profiloinnin kieltämisestä, ulkomaalaisten kohtelusta, siviili- ja sotilastiedustelusta, aseistakieltäytymisestä ja uskonnonvapaudesta.

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen 8. raportointikierron on kesken. Hallitus antoi määräaikaisraporttinsa joulukuussa 2020. Kesäkuussa 2021 Ihmisoikeuskeskus antoi oman lausuntonsa yleissopimuksen täytäntöönpanosta nostaan esiin pandemian vaikutukset erityisesti naisiin, sukupuolivaikutusten arvioinnin riittämättömyyden, tasa-arvon liian suppean määrittelyn, naisiin kohdistuvan väkivallan, naisten poliittisen osallistumisen ja vammaisten naisten osallisuuden yhteiskunnassa. Lausunnossa nostettiin esiin myös kansallisten ihmisoikeusrakenteiden hajanaisuus, ihmisoikeuskasvatuksen tarpeellisuus, ikäänntyneiden työllisyys ja työsyryntä, eläkkeiden sukupuolierot, vammaisten naisten pääsy terveydenhuoltoon ja tahdonvastainen sterilisaatio, maksuton ehkäisy nuorille, translain muutostarve sekä naisten ja tyttöjen yhden-

vertaisuus urheilussa.

Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) hyväksyi Suomea koskevan viidennen raporttinsa 18.6.2019. Ihmisoikeuskeskus toimitti ECRI:lle tietoa nopeutettuun seurantaan valituista teemoista elokuussa 2021. Teemat olivat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivalta ja resurssit sekä translain uudistus.

Yksilövalituksiin ja järjestökanteluihin Suomen osalta ratkaisuja antoivat Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, EIT, (päättös, jolla valitus jätettiin ottamatta tutkittavaksi ja päätös, jolla kumottiin aikaisempi langettava tuomio, N.A. v. Suomi) ja YK:n lapsen oikeuksien komitea (lapsen edun ensisijaisuus turvapaikka-asiassa).

Ihmisoikeuskeskus on kesäkuusta 2021 alkaen kiinnittänyt erityistä huomiota viivästyksiin EIT:n ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean (SOK) Suomea koskevien ratkaisujen kansallisessa täytäntöönpanossa. Ihmisoikeuskeskus pyysi ulkoministeriötä selvittämään täytäntöönpanon viiveet. Suomea koskevia EIT:n tuomioita oli tuolloin avoimena yhteensä 19 ja Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitean ratkaisuja seitsemän. Myös Ihmisoikeusvaltuuskunta keskusteli asiasta syyskuussa 2021.

Syyskuussa 2021 Euroopan neuvoston ministerikomitea sulki seurannan 11 tuomion ja edelleen joulukuussa yhden tuomion osalta. Vuoden lopussa täytäntöönpano oli edelleen kesken 18 tuomion osalta. Vanhin näistä on vuodelta 2005. Sosiaalisten oikeuksien komitean ratkaisuista kaikki seitsemän olivat edelleen avoimena.

Joulukuun alussa EIT:n vuonna 2012 antama ratkaisu asiassa X v. Suomi (34806/04) oli ministerikomitean erityisessä tehostetussa tarkastelussa. Tapaus liittyy muun muassa potilaan pakkolääkintään psykiatrisessa sairaalassa ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen puuttumiseen. Ministerikomitean käsittely jatkuu vuonna 2022. EIT:ssä on vireillä myös kaksi uutta pakkolääkintää ja oikeussuojakeinojen puutetta koskeva valitusta, joista on hallitukselta pyydet-

ty vastinetta (E.S. v. Suomi (23903/20) ja H.H. v. Suomi (19035/21)).

Euroopan neuvoston ministerikomitean työjärjestyksen sääntö nro 9 antaa kansallisille ihmisoikeusinstituutioille (NHRI) sekä kansalaisjärjestöille mahdollisuuden toimittaa lausuntoja EIT:n tuomioiden täytäntöönpanon valvontaan ministerikomiteassa. Ihmisoikeuskeskus käytti tätä mahdollisuutta ensimmäisen kerran vuonna 2021, ja keskus seuraa täytäntöönpanoa myös jatkossa.

Vuonna 2019 aloitettu kansainvälinen yhteistyöhanke YK:n sopimusvalvontaelinten vaikutuksista 20 eri maassa jatkui vuoden 2020 aikana. Hankkeen lopputuloksena syntyvän kirjan julkaisu viivästyi hankkeen kantavan voiman, professori Christof Heynsin 28.3.2021 tapahtuneen äkillisen poismenon johdosta. Kirja julkaistaneen vasta vuoden 2022 lopulla.

Oikeusvaltio, perusoikeusbarometri, perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma

Ihmisoikeuskeskus seurasi oikeusvaltiokehitystä ja siitä käytävää keskustelua sekä Suomessa että Euroopassa. Euroopan komission oikeusvaltiotarkasteluun toimitettiin havaintoja jo toisen kerran Suomen oikeusvaltiotilanteesta ENNHRI:n koordinoimassa State of the rule of law in Europe 2021 Report - ENNHRI -julkaisussa.

Ihmisoikeuskeskuksen selvitys perustuslain 106 § soveltamiskäytännöstä julkaistiin alkuvuodesta 2021. Lisäksi julkaistiin kooste perus- ja ihmisoikeustoimijoiden huomioista perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta vuonna 2020.

Oikeusministeriön kanssa toteutettu kansallinen perusoikeusbarometri julkaistiin kesäkuussa 2021. Perusoikeusbarometri-hankkeessa saatiin uutta tietoa kielivähemmistöjen (arabi-, ruotsin- ja venäjänkieliset) ja vammaisten henkilöiden tilanteesta suhteessa koko väestöön. Ihmisoikeuskeskuksen suunnittelemat kaksi erillistä teemakoostetta, joissa käsitellään vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutu-

misesta ja yleistä oikeustietoisuutta, eivät ole vielä valmistuneet vaan ovat siirtyneet vuodelle 2022.

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma (PIO-toimintaohjelma) julkaistiin kesäkuussa 2021. Ihmisoikeuskeskus osallistui toimintaohjelman kirjoittamiseen valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston (PIOV) asiantuntijana ja indikaattorialatyöryhmän jäsenenä. PIO-toimintaohjelma sisältää ensimmäisen kansallisen perus- ja ihmisoikeusindikaattorikehikon. Lisäksi toimintaohjelmalla parannetaan oikeuksien toteutumisen seuranta muun muassa edistämällä tutkimusta ja -tiedonkeruuta, seuraamalla entistä tehokkaammin kansainvälisten sopimusvalvontaelinten suosituksia ja niiden täytäntöönpanoa sekä kehittämällä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia lainvalmistelussa.⁸

Ihmisoikeuskeskus oli mukana asiantuntijaroolissa toukokuussa 2020 käynnistyneessä valtioneuvoston kanslian tutkimus- ja selvitystoiminnan alaisessa SIHTI-tutkimushankkeessa.⁹ Hankkeen tavoitteena oli arvioida, miten ihmisoikeusvastuu toteutuu suomalaisyrityksissä, eli miten ne ovat toimeenpanneet YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia ohjaavia periaatteita. Tarkastelussa oli noin 80 suomalaisyritystä. Hankkeen konsortiossa oli Ihmisoikeuskeskuksen lisäksi Hankenin ja Helsingin yliopiston yhteinen yritys vastuun tutkimus- ja kehitysinstituutti (päävastuutaho), FIANT Consulting Oy ja 3bility Consulting. Tulokset julkaistiin tammikuussa 2021. Ihmisoikeuskeskus teki myös selvityksen suomalaisten hoiva-alan yritysten ihmisoikeusvastuun tilasta samoilla metodeilla kuin käytettiin SIHTI-hankkeen arvioinneissa. Selvityksen perusteella keskus arvioi jatkossa mahdollisia toimia ihmisoikeusvastuun edistämiseksi hoiva-alan yrityksissä.

8 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/uutiset/valtioneuvosto-on-hyvaksynyt-kolman/>

9 <https://www.hanken.fi/sv/node/2408911>

3 Perus- ja ihmisoikeuksien yleinen edistäminen

Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus¹⁰

Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan opettajankoulutuksessa jatkui Ihmisoikeuskeskuksen aloitteesta ja osittaisrahoituksella perus- ja ihmisoikeusosaamisen vahvistamiseksi Ihmisoikeudet, demokratia, arvot ja dialogi kasvatuksessa -hanke¹¹. Hanke päättyi 31.7.2021.

Hankkeen loppuvaiheessa tuotettiin ihmisoikeuskasvatuksen teemakoulutuskokonaisuuksia vammaisyleissopimuksen artiklasta 24 (inklusiivinen opetus) ja alkuperäiskansa saamelaisista.

Vammaisyleissopimukseen liittyvä koulutusaineisto (Inklusiivinen koulutus ihmisoikeutena - Perus- ja ihmisoikeudet, oikeus koulutukseen ja vammaisuus) tehtiin osallistavasti.¹² Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö Vamlas välitti koulutukseen nuorten vaikuttajien näkemyksiä ja lapsiasiavaltuutettu nuorten neuvonantajien näkemyksiä inklusiosta. Vammaisten ihmisoikeuskomitea osallistui myös aineiston valmisteluun.

Saamelaisia koskeva ihmisoikeuskoulutus opettajille ja opettajankoulutukseen tuotettiin yhteistyössä Helsingin yliopiston, saamelaiskäräjien ja Ihmisoikeuskeskuksen kanssa (Alkuperäiskansa saamelaiset ja ihmisoikeudet - Ihmisoikeusperusta, kielelliset ja kulttuuriset ihmisoikeudet, ilmastonmuutos ja tukea opettajille).¹³ Tietopakettiin lisäksi tuotettiin saamelaisten videohaastatteluita aiheilla alkuperäiskansan määrittelystä, kielellisistä oikeuksista, ilmastonmuutoksesta ja viestejä opettajille. Koulutusaineistoa levitettiin eri kanavissa, mukaan lukien eduskunnassa, ja se sai erittäin hyvän vastaanoton ja arviot käyttäjiltä.

Ihmisoikeuskeskuksen luentosarjaa perus- ja ihmisoikeuksista vuodelta 2017 päivitettiin vuoden aikana. Euroopan unionin perusoikeuskirjaa ja Euroopan neuvostoa koskevat luentokalvot saatiin uudistettua, ja ne julkaistaan keskuksen verkkosivuilla vuoden 2022 alkupuolella.

¹⁰ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/>

¹¹ <https://www.helsinki.fi/fi/projektit/ihmisoikeudet-demokratia-arvot-ja-dialogi-kasvatuksessa>

¹² <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/tietoa-ja-materiaaleja-teemoitta/koulutusmateriaalia-vammaisten-henk/inklusiivinen-koulutus-ihmisoikeute/>

¹³ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/ihmisoikeuskoulutus/tietoa-ja-materiaaleja-teemoitta/alkuperaiskansa-saamelaiset-ihmisoi/>

Lausunnot ja julkaisut

Ihmisoikeuskeskuksen tehtävänä on aloittein ja lausunnoin edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Ihmisoikeuskeskus antaa lausuntoja joko lausuntopyyntöön perusteella tai omasta aloitteestaan toimintaansa liittyvistä teemoista ja rakenteellisista perus- ja ihmisoikeuskysymyksistä.

Ihmisoikeuskeskuksen omilla julkaisuilla ja selvityksillä edistetään perus- ja ihmisoikeuksia tuottamalla omaa tietoa aiheista, josta on havaittu tietoa puuttuvan.

Ihmisoikeuskeskuksen lausunnot vuonna 2021

- 10.12.2021 Lausunto asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian ja toimeenpanosuunnitelman 2022–2026 luonnoksesta
- 12.11.2021 Lausunto HE:stä kansalaisuuslain muuttamiseksi
- 21.10.2021 Lausunto tapauksen X v. Suomi täytäntöönpanon viivästyksestä
- 29.9.2021 Lausunto toimeentulotukilain uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä
- 24.9.2021 Lausunto HE:stä ulkomalaislain muuttamiseksi - perheenyhdistäminen
- 23.9.2021 Lausunto ihmisoikeuksia ja monikansallisia yhtiöitä ja muiden yritysten toimintaa koskevasta YK:n kolmannesta sopimusluonnoksesta
- 21.9.2021 Lausunto asevelvollisuuslain 118 §:n ja siviilipalveluslain 79 §:n muuttamisesta
- 15.9.2021 Lausunto Suomen seurantaraportista Madridin ikääntymistä koskevaan kansainväliseen toimintasuunnitelmaan
- 6.9.2021 Lausunto HE:stä luonnonsuojelulain uudistamiseksi
- 6.9.2021 Lausunto HE:stä uudeksi ilmastolaiksi
- 27.8.2021 Lausunto ECRI:lle viidennen valvontakierroksen puoliväliseurantaan
- 6.8.2021 Lausunto EN:n ministerikomitean vihapuhetta käsittelevän suosituksen luonnoksesta
- 6.8.2021 Lausunto Saamelaiskäräjälain muutosta valmistelleen toimikunnan mietinnöstä
- 9.6.2021 Lausunto YK:n CEDAW-komitealle hallituksen määräaikaisraportin tarkastelua varten
- 30.4.2021 Lausunto ulkoministeriölle Ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Oviedon sopimus) lisäpöytäkirjaluonnoksesta.
- 5.3.2021 Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetun lain muuttamiseksi. Muutoksella perustettaisiin naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen raportoijan tehtävä yhdenvertaisuusvaltuutetulle.
- 22.2.2021 Lausunto YK:n ihmisoikeuskomitealle KP-sopimuksen täytäntöönpanosta (määräaikaisraportointi)
- 5.2.2021 Lausunto osallisuustyöryhmän vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevista ehdotuksista.

Ihmisoikeuskeskuksen julkaisut vuonna 2021¹⁴

- Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen Suomessa – koottuja havaintoja vuodelta 2019
- Itsemääräämisoikeus ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluissa
- Perustuslain 106 §:n etusijäännös ja ilmeisen ristiriidan vaatimus – onko aika kypsä muutokselle?
- Koronapandemia ja ikääntyneet – kooste hankkeista, tutkimuksista, raporteista ja valvonnasta
- Vanhusneuvostojen toiminta ja vaikutusmahdollisuudet kunnissa
- Ihmisoikeuskeskuksen toimintakertomus 2020

Tilaisuudet, tiedotus ja viestintä

Erilaiset yleisö- ja asiantuntijatilaisuudet ovat Ihmisoikeuskeskukselle keskeinen tapa tiedottaa ja kouluttaa ajankohtaisista perus- ja ihmisoikeusaiheista. Koronapandemia vähensi myös vuonna 2021 selvästi omien tilaisuuksien määrää aiempiin vuosiin verrattuna.

Ihmisoikeuskeskuksen kotisivuilla sekä Twitter- ja Facebook-tilillä julkaistiin tiedotteita, lausuntoja sekä uutisia ja katsauksia perus- ja ihmisoikeuksista. Uutisia julkaistiin Ihmisoikeuskeskuksen toiminnasta sekä kotimaisista ja kansainvälisistä perus- ja ihmisoikeusteemoista ja -tapahtumista.

Vuonna 2021 tehtiin verkkosivuston alustapäivitys saavutettavuuden parantamiseksi.

Eri ihmisoikeusteemoista, kuten vammaisten henkilöiden oikeuksista ja ikääntyvien oikeuksista, tiedotettiin myös kohdennetulla viestinnällä. (Ks. lisäksi osat IV ja V.)

Ihmisoikeuskeskuksen tilaisuudet ja koulutuksia vuonna 2021

- Koulutus ikääntyneiden perus- ja ihmisoikeuksista Vetovoimainen vanhustyö -hankkeelle (Savonia-ammattikorkeakoulu Oy ja Savon koulutuskuntayhtymä) 4.2.2021
- European Law Students' Association Finlandin (ELSA) ja Ihmisoikeuskeskuksen koulutus ihmisoikeus- ja oikeusvaltiokysymyksistä 27.4.2021
- Ikääntyneiden itsemääräämisoikeus ympärivuorokautisissa palveluissa -koulutukset 18.5.2021, 20.5.2021, 1.6.2021 ja 3.6.2021
- Ihmisoikeuskeskuksen ja Ihmisoikeusliiton webinaari taloudellisista, sosiaalisista ja sivistyksellisistä ihmisoikeuksista 6.5.2021
- Ihmisoikeuskeskuksen webinaari ikääntyneiden itsemääräämisoikeudesta hoivapalveluissa 31.5.2021
- Ihmisoikeuskeskuksen tilaama Johanna Kareen COVID-19-teemainen valokuvänäyttely Katso Ihminen -sarjassa, 11.6.-31.7.2021, Tempeliakion kirkossa ja Tripla Mall -ostoskeskuksessa

¹⁴ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/julkaisut2/>

4 Vammaisten henkilöiden oikeudet

YK:n vammaisyleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan riippumaton mekanismi

YK:n vammaisyleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuksen ratifioineiden valtioiden on nimettävä tai perustettava riippumaton mekanismi, jonka avulla edistetään, suojellaan ja seurataan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Riippumattoman mekanismin tehtävistä huolehtivat Suomessa Ihmisoikeuskeskus ja sen Ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeus-asiamiehen kanssa.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen edistäminen ja seuranta

Ihmisoikeuskeskuksen painopiste vammaistyössä on lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista, seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista sekä edistää vammaisten henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta.

Ihmisoikeuskeskus julkaisi vuoden 2021 aikana suomen- ja ruotsinkieliset käännökset CRPD-komitean yleiskommenteista nro 6 ja 7. Yleiskommentti nro 6 käsittelee vammaisyleissopimuksen 5 artiklaa, joka muun muassa edellyttää, että sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistamaan kohtuullisten mukautusten tekemisen.

Yleiskommentti nro 7 käsittelee vammaisyleissopimuksen velvoitetta osallistaa vammaiset henkilöt heitä koskevaan päätöksentekoon (4 artikla 3 kohta) ja yleissopimuksen kansallisen toimenpanon seurantamenettelyyn (33 artikla 3 kohta).

Ihmisoikeuskeskus antoi lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle vammaisten henkilöiden osallisuuden turvaamisesta vammaispalveluissa. Ihmisoikeuskeskus korosti, etteivät lainsäädäntömuutokset yksistään riitä vahvistamaan vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin. Sosiaaliviranomaisten riittävä ja laadukas koulutus on tärkeää ja samoin kuin riittävien resurssien takaaminen vammaispalveluille.

Vammaispalvelulainsäädännön uudistus käynnistyi vuonna 2021. Ihmisoikeuskeskuksen asiantuntija piti kommenttipuheenvuorot kahdessa kuulemistilaisuudessa kesäkuussa. Ihmisoikeuskeskus nosti kommentteissaan esiin erityisesti CRPD-komitean huomioita tuetusta päätöksenteosta, henkilökohtaisesta avusta ja vammaisten lasten huoltajien tarvitsemista tukipalveluista.

Ihmisoikeuskeskus on useamman vuoden ajan seurannut ihmisoikeuksia ja biolääketeidettä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Oviedon sopimus) tahdonvastaisia hoitotoimenpiteitä koskevan lisäpöytäkirjan valmistelua. Ihmisoikeuskeskus antoi lausunnon lisäpöytäkirjaluonnoksesta, jossa esitettiin

huoli siitä, että lisäpöytäkirjaluonnoksessa on edelleen ongelmia suhteessa YK:n vammaisyleissopimukseen. Lisäpöytäkirjaluonnoksessa ei ole myöskään artiklaa, jossa käsiteltäisiin sitä, miten rajoitustoimenpiteiden kohteena olevan henkilön itsemääräämisoikeutta pyritään vahvistamaan.

Ihmisoikeuskeskus aloitti yhteishankkeen yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa vammaisten henkilöiden työelämäoikeuksien edistämisestä. Hankkeen tavoitteena on edistää YK:n vammaisyleissopimuksen 27 artiklan mukaisesti vammaisten oikeutta työhön ja lisätä heidän työllistymistään. Julkaisussa, joka julkaistaan vuoden 2022 alkupuolella, annetaan suosituksia vammaisten henkilöiden työelämäosallisuutta vaikeuttavien rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Ihmisoikeuskeskus järjesti 9.12.2021 yhdesä yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa tietois-kun kansanedustajille vammaisten henkilöiden oikeuksista. Tilaisuudessa käsiteltiin ajankohtaisia vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyviä teemoja, jotka olivat vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen ja valvonta, viranomaisten ja valvonnan resurssit, tutkimus ja seurantatiedon tarve sekä muita vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyviä asioita, kuten työelämäosallisuus, syrjintä ja vammaisten henkilöiden osallistaminen heitä koskevaan päätöksentekoon.

Ihmisoikeuskeskus toimi asiantuntijajäsenenä vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnassa (VANE) ja osallistui Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta -seurantar ryhmän työhön. Seurantar ryhmän työ toimikauden aikana keskittyi saavutettavuussääntelyn toimeenpanon seurantaan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston tukemiseen sen valvontatyössä.

Ihmisoikeuskeskus tuki Vammaisfoorumi ry:n toteuttamaa vammaisten lasten vanhemmille suunnattua kyselyä kouluarjesta. Kyselyn tulokset julkaistaan vuoden 2022 alkupuolella.

Yhteistyö

Vammaisten ihmisoikeuskomitean (VIOK) kokoontui toimikauden aikana neljä kertaa. Vuoden 2021 aikana VIOK käsitteli muun muassa koronapandemian vaikutuksia vammaisiin henkilöihin ja hallitusohjelman vammaispoliittisten toimenpiteiden tilannetta. VIOK osallistui CRPD-komitean yleiskommenttien käännosten tarkastukseen suomen ja ruotsin kielille.

VIOK ja yhdenvertaisuusvaltuutetun yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta pitivät yhteiskokouksen 28.9.2021, jossa kuultiin vammaisjärjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden näkemyksiä Ihmisoikeuskeskuksen ja yhdenvertaisuusvaltuutetun vammaisten henkilöiden työelämäoikeuksia edistävän julkaisun luonnoksesta.

Toimikauden aikana eduskunnan oikeusasiamiehen ja Ihmisoikeuskeskuksen vammais-tiimi viimeisteli itsearviointityökalun. Työkalu koostuu kysymyksistä, jotka ohjaavat omatoimisesti arvioimaan, miten hyvin asumispalveluyksiköiden toiminta ja toimintatavat tukevat ja vahvistavat asiakkaiden itsemääräämisoikeutta. Kysymysten viimeistelyssä ja työkalun testauksessa tehtiin yhteistyötä laaja-alaisesti viranomais- ja järjestötoimijoiden kanssa.

5 Ikääntyneiden oikeudet

Sidosryhmätyö kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten kanssa

Ihmisoikeuskeskus teki vuoden aikana tiivistä yhteistyötä ikääntyneiden oikeuksien osalta eduskunnan oikeusasiamiehen vanhustiimin kanssa. Yhteistyönä teetettiin Taloustutkimuksella haastattelukysely ikääntyneiden kotona-asuvien ihmisten palvelutarpeista ja palvelujen saannista. Tiivistelmä haastattelututkimuksen tuloksista julkaistiin vuoden lopulla.¹⁵

Keskus jatkoi laajaa yhteistyötä vanhusjärjestöjen, viranomaisten, tutkijoiden ja asiantuntijoiden ja ihmisoikeusjärjestöjen kanssa. Ihmisoikeuskeskus osallistui myös vanhuusoikeuden asiantuntijoiden kansallisen VAASI-verkoston toimintaan.¹⁶ Edellisvuotta enemmän toiminnassa korostui yhteistyö kuntien ja palveluntuottajien kanssa.

YK:n ihmisoikeusneuvoston ikääntyvien oikeuksista vastaava itsenäinen asiantuntija Claudia Mahler vieraili Suomessa 26.10.-4.11.2021. Vierailu oli vuonna 2014 perustetun ikääntyvien oikeuksien itsenäisen asiantuntijan mandaatin ensimmäinen vierailu Pohjoismaihin. Vierailun tarkoituksena on raportoida YK:n ihmisoikeusneuvostolle ikääntyneiden oikeuksiin liittyvästä lainsäädännöstä ja oikeuksien toteutumisesta

¹⁵ <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/uutiset/ihmisoikeuskeskus-ja-eduskunnan-oik/>

¹⁶ <https://sites.uef.fi/hyvinvointioikeus/vaasi/>

Ihmisoikeuskeskuksen ikääntyneiden oikeuksien edistämistyön tavoitteita ovat:

- oikeusperustaisen näkökulman vahvistaminen muun muassa vanhuspalveluissa
- vaikuttaminen arvoihin ja asenteisiin
- vaikuttaminen tietoon ja ymmärrykseen ikääntyneiden oikeuksista sekä
- vaikuttaminen ikääntyneiden oikeuksiin liittyvän lainvalmistelun laatuun ja sisältöön.

Suomessa. Mahler esittelee Suomea koskevan raportin ja suositukset ihmisoikeusneuvostolle vuoden 2022 syysistunnossa, jolloin Suomi osallistuu asianomaisena maana vuoropuheluun.

Vierailunsa loppulausunnossa Mahler painotti muun muassa ikääntyneiden henkilöiden heterogeenisyyttä ryhmänä ja heidän kulttuuristen, kielellisten ja muiden yksilöllisten oikeuksiensa kunnioittamisen tärkeyttä.

Claudia Mahlerin vierailun yhteydessä Ihmisoikeuskeskus järjesti hänelle tapaamisen ikääntymisen tutkijoiden kanssa ja kansalaisjärjestökuulemisen. Kansalaisjärjestökuulemiseen osallistuivat Amnesty Suomi, Suvanto ry, Sateenkaariseniorit, Näkövammaisten liitto, HelpAge International Finland, Valli ry, Eläke-

liitto, Vanhustyön keskusliitto, Vammaisfoorumi, Muistiliitto, Eläkeläiset ry, Jade-toimintakeskus, Perhehoitoliitto, Ikäinstituutti, Samisoster ja SPEK.

Ikääntyvien oikeuksien itsenäinen asiantuntija julkaisi vuoden 2021 aikana kaksi vuosiraporttia: raportin ikääntyneiden naisten ihmisoikeuksista sekä raportin ageismista ja ikäsyrynnästä. Ihmisoikeuskeskus vastasi molempia raportteja koskeviin kyselyihin.

YK:n Open-ended Working Group on Ageing piti yhdenkokoista kokouksensa maaliskuussa 2021. Ihmisoikeuskeskus oli antanut kirjalliset lausuntonsa kokousta varten jo syksyllä 2019 ennen koronapandemian alkua. ENNHRI:n ja GANHRI:n kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä ennen OEWGA:n kokousta muun muassa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden puheenvuorojen koordinoinnissa ja tietojen vaihdossa.

Vähemmistöryhmät ja ikäihmisten moninaisuus näkyivät Ihmisoikeuskeskuksen ikääntyneiden oikeuksien työssä muun muassa siten, että yksi ikääntyneiden oikeuksien jaoston kokouksista varattiin keskustelulle vieraskielisten ikääntyneiden ihmisten oikeuksista Jade-toimintakeskuksen edustajien alustuksen pohjalta. Ihmisoikeuskeskus osallistui myös Inarissa elokuussa pidettyyn pohjoismaiseen seminaariin Indigenous peoples: language, culture, and life cycle ja piti siellä puheenvuoron ikääntyneiden ja vammaisten alkuperäiskansaan kuuluvien henkilöiden oikeuksista. YK:n ikääntyneiden oikeuksien itsenäisen asiantuntijan Claudia Mahlerin vierailun yhteydessä järjestämänsä kansalaisjärjestökuulemiseen Ihmisoikeuskeskus kutsui eri väestöryhmiä ja vähemmistöjä edustavia järjestöjä.

Ikääntyneiden oikeuksia edistävät hankkeet

Ihmisoikeuskeskus teki selvityksen ikääntyneiden asiakkaiden itsemääräämisoikeutta ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ympärivuorokautisissa asumispalveluissa. Hanke

toteutettiin yhteistyössä tehostetun palveluasumisen tuottajien kanssa. Tuloksista julkaistiin erillinen raportti vuonna 2021.

Ihmisoikeuskeskus julkaisi selvityksen, jossa kartoitettiin kuntien vanhusneuvostojen toimintaa, hyviä käytäntöjä ja mahdollisia haasteita. Kaikille vanhusneuvostoille lähetettiin kysely, jolla selvitettiin kunkin neuvoston käytäntöjä ja toiminnan edellytyksiä. Kyselyn tuloksista julkaistiin raportti vuoden 2021 keväällä.

Joulukuussa 2020 alkoi Oikeutta ikäihmisille! - tarinoita ikääntyvästä Suomesta -hanke (OITIS). Tutkimuksessa kerättiin ikääntyviltä ihmisiltä vapaamuotoisia kertomuksia heidän kokemistaan oikeusongelmista ja oikeudensaantimahdollisuuksista. Hankkeessa ovat mukana Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Itä-Suomen yliopiston Hyvinvointioikeuden instituutti, Tampereen yliopisto ja Ihmisoikeuskeskus. Hankkeessa julkaistiin vuonna 2021 kolme tutkijoiden kirjoitusta.

Koulutus, viestintä ja vaikuttaminen

Ihmisoikeuskeskus antoi vuoden aikana useita ikääntyneiden oikeuksiin liittyviä lausuntoja, jotka koskivat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja, ikääntyneiden laatusuosituksista, palliatiivista hoitoa ja saattohoitoa sekä vanhusasiavaltuutetun perustamista.

Ihmisoikeuskeskuksen asiantuntijat pitivät vuoden 2021 aikana useita koulutustilaisuuksia sosiaali- ja terveydenhuollon alan ammattilaisille ikääntyneiden perus- ja ihmisoikeuksista ja itsemääräämisoikeudesta. Ihmisoikeuskeskuksen asiantuntijat pitivät lisäksi puheenvuoroja ikääntyneiden perus- ja ihmisoikeuksista monissa tilaisuuksissa.

6 Kotimainen ja kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö

Ihmisoikeusvaltuuskunnan toiminta

Ihmisoikeusvaltuuskunta on osa kansallista ihmisoikeusinstituutiota ja keskuksen tärkein yhteistyön, vaikuttamisen ja viestinnän kanava.

Järjestyksessä kolmas Ihmisoikeusvaltuuskunta aloitti neljän vuoden toimikautensa 1.4.2020. Valtuuskunnassa on 38 jäsentä, mukaan luettuina erityisvaltuutetut sekä ylimpien laillisuusvalvojien ja saamelaiskäräjien edustajat. Ihmisoikeusvaltuuskunnan ja työvaliokunnan puheenjohtajana toimii Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Sirpa Rautio. Varapuheenjohtajana toimii valtuuskunnan jäsen Esa Iivonen.

Valtuuskunnan alaisuudessa toimii pysyvässä ja lakisääteisenä jaostona vammaisten oikeuksien jaosto eli Vammaisten ihmisoikeuskomitea (VIOK), sekä työvaliokunta ja ikääntyneiden oikeuksien jaosto. Työvaliokunta osallistuu valtuuskunnan kokousten valmisteluun.

Ihmisoikeusvaltuuskunta kokoontui vuonna 2021 neljä kertaa. Korona-pandemian vuoksi kaikki kokoukset järjestettiin etäkokouksina.

Kokouksissa käsiteltiin kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan ajankohtaisia teemoja Euroopan neuvostossa ja YK:n ihmisoikeus-toiminnoissa, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien tilaa Suomessa ja Euroopassa sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seurantaa. Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu Dunja Mijatovic oli kuultavana valtuuskunnan kokouksessa 7.6.2021. Myös muita ulkopuolisia

Ihmisoikeusvaltuuskunnan kannanotot

- Koronapandemialla on merkittäviä vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen - Ihmisoikeusvaltuuskunta antoi suosituksia oikeuksien turvaamiseksi
- Ihmisoikeuskasvatusta vahvistettava hallitusohjelman mukaisesti - opettajakoulutukseen tarvitaan ihmisoikeussisältöä
- Vammaisten lasten oikeus inklusiivisen opetukseen on taattava

asiantuntijoita osallistui säännöllisesti valtuuskunnan kokouksiin.

Perus- ja ihmisoikeuksien seurannan osalta käsiteltiin erityisesti Suomea vastaan annettujen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean päätösten täytäntöönpanoa, valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa ja perus- ja ihmisoikeusindikaattorikehikkoa sekä perus- ja ihmisoikeusverkostoa ja sen toimintaa.

Suomen saamat tuoret kansainväliset suositukset sekä toistuvat kansainväliset suositukset ja niiden täytäntöönpanon edistämismahdollisuudet olivat myös esillä valtuuskunnan keskustelussa.

Valtuuskunta antoi oikeusvaltiokehitykseen, lasten ja nuorten oikeuksiin, vammaisten henki-

löiden ja ikääntyneiden oikeuksiin sekä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviä suosituksia hallitukselle vuoden 2020 päätteeksi. Ihmisoikeuskeskus koosti ja julkaisi alkuvuonna 2021 suositusten pohjalta raportin Koronapandemian vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen - Ihmisoikeusvaltuuskunnan suosituksia.

Lisäksi valtuuskunta teki kannanotot ihmisoikeuskasvatuksesta ja -koulutuksesta sekä inklusiivisesta opetuksesta. Yleisessä ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskevassa kannanotossa kehoitettiin valtioneuvostoa ja erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriötä pikaisesti vahvistamaan opettajien pitkäjänteistä perus- ja täydennyskoulutusta ihmisoikeuksista ja takamaan ihmisoikeuskoulutukselle pysyvä rahoitus, pysyvät rakenteet ja riittävä henkilöstö.

Inklusiivista opetusta käsittelevässä kannanotossaan Ihmisoikeuskeskus ja sen Ihmisoikeusvaltuuskunta kehottivat valtioneuvostoa, ja erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriötä vahvistamaan opettajien ja kasvatustieteiden osaamista inklusiivisesta opetuksesta, osoittamaan kouluihin riittävät resurssit, jotta niillä on mahdollisuus toteuttaa riittävät tukitoimet inklusiivisen opetuksen järjestämiseksi ja lisäämään tietoisuutta YK:n vammaisyleissopimuksesta ja sen velvoittavuudesta.

Muu kotimaan yhteistyö

Selvitys perus- ja ihmisoikeustoimijoista

Ihmisoikeuskeskus käynnisti toimintavuonna kansallisia perus- ja ihmisoikeustoimijoita koskevan selvityksen. Siinä käsitellään ylimpiä laillisuusvalvojia, kansallista ihmisoikeusinstituutiota, erityisvaltuutettuja sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa. Kunkin toimijan osalta tarkastellaan niiden tehtäviä ja toimivaltuuksia, itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, vaikuttavuutta ja tunnettua, toimintaympäristöä ja resilienssiä, yhteistyötä ja koordinaatiota sekä havaintoja perus- ja ihmisoikeustoimijoiden kokonaisuudesta. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa kokonaisvaltaisesta näkökulmasta tietoa kyseisten perus- ja ihmisoikeusrakenteiden nykytilasta ja antaa ehdotuksia rakenteiden selkiyttämiseksi ja vahvistamiseksi.

Selvitys toteutettiin perus- ja ihmisoikeustoimijoita haastatellen ja osallistaen. Keskus myös kuuli muita keskeisiä sidosryhmiä edellä mainittujen toimijoiden muodostamasta kokonaisuudesta. Lisäksi selvityksessä on hyödynnetty laajasti olemassa olevia aineistoja.

Selvitys julkaistaan kesäkuussa 2022 yhdessä eurooppalaisiin perus- ja ihmisoikeusrakenteisiin ja niihin liittyviin standardeihin keskittyvän, keskuksen toimeksiannosta toteutetun selvityksen kanssa. Eurooppalainen selvitys täydentää kansallista selvitystä ja käsittelee perus- ja ihmisoikeusrakenteita Suomen kontekstia laajemmasta näkökulmasta.

Työryhmäjäsennydet

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) - STM - 21.1.2021–20.1.2025. NAPE on Istanbulin sopimuksen 10 artiklassa tarkoitettu yhteensovittamiselin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnassa.

Julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta käsittelevää työryhmä - OM - 7.8.2021–31.5.2022. Asetettu valmistelemaan ehdotusta julkisyhteisön vahingonkorvausvastuuta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

Ohjausryhmä hankkeelle Vanhuusiän syrjäytyminen kotihoidossa - yleisyys, merkitykset ja interventio. Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke. Itä-Suomen yliopisto, 2021–2025. Ohjausryhmä asetettu seuraamaan tutkimushanketta.

Asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisen seurantaryhmä - STM - 1.9.2021–31.12.2023. Asetettu seuraamaan ja tukemaan asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskevaa työtä ml. lainsäädännön valmistelua.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman seurantakomitea - Valtioneuvoston kanslia - Ohjelmakausi 2021–2027. Asetettu seuraamaan ohjelman toteutumista, vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta.

Kansallisen lapsistrategian ohjausryhmä. Valtioneuvoston kanslia - 15.11.2021–30.4.2023.

Asetettu tukemaan kansallisen lapsistrategian lapsen oikeuksia ja erityisesti lasten osallisuutta koskevan koulutuskokonaisuuden suunnittelua ja toteutusta ja seuraamaan sen toimeenpanoa.

Rasismien vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman työryhmä. Oikeusministeriö 18.3.2020–31.12.2023. Työryhmä suunnittelee tilannearvion pohjalta toimenpidekokonaisuuden rasismien torjumiseksi ja hyvien väestösuhteiden edistämiseksi yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Syrjinnän seurantaryhmä. Oikeusministeriö 2015-. Ryhmän tarkoituksena on kehittää syrjinnän seurantajärjestelmää, jotta tietoa saataisiin yhä kattavammin ja järjestelmällisemmin eri väestöryhmiin kohdistuvasta syrjinnästä ja jotta tietoa hyödynnettäisiin päätöksenteon tukena.

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkosto - oikeusministeriö- 12.2.2020–31.12.2023.

Verkoston tarkoituksena on vahvistaa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista parantamalla tiedonkulkua ja yhteistyötä perus- ja ihmisoikeuksia koskevissa asioissa valtioneuvoston toiminnassa.

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2020–2023: Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen seurannan kehittäminen. Hankkeessa valmistellaan ja täytäntöön pannaan vuosina 2020–2023 Suomen kolmatta kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa. Toimintaohjelmassa kehitetään perus- ja ihmisoikeusrakenteita vahvistamalla oikeuksien toteutumisen seuranta Suomessa.

Ihmisoikeusasian neuvottelukunta 2019–2023.

Kansainvälinen ja eurooppalainen ihmisoikeusyhteistyö¹⁷

Ihmisoikeuskeskus edustaa pääsääntöisesti Suomen kansallista ihmisoikeusinstituutiota kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden välisessä kansainvälisessä ja eurooppalaisessa yhteistyössä. Oikeusvaltiokysymykset ja niihin liittyvät huolenaiheet Euroopassa olivat vahvasti esillä vuoden aikana instituutioiden yhteistyössä, raportoinnissa, tilaisuuksissa ja koulutuksissa.

Keskuksen asiantuntija toimi ENNHRI:n oikeudellisen työryhmän puheenjohtajana. Työryhmän työ keskittyi vuoden 2021 aikana Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisujen kansallisen täytäntöönpanon edistämiseen ja tätä helpottavien työkalujen luomiseen. Edistämistyötä tehtiin myös valmistelemalla sivuväliintulo kahdessa EIT:ssä tutkittavana olevassa ilmastonmuutosta käsittelevässä tapauksessa. Vain jälkimmäisessä tuomioistuin myönsi luvan sivuväliintulolle¹⁸. Jo aiemmin tehty taustatyö ilmastonmuutoksen ihmisoikeusvaikutuksista julkaistiin ENNHRI:n teemajulkaisuna¹⁹. Lisäksi valmisteltiin teemapaperia EU:n terrorismidirektiivin vaikutuksista.

Keskuksen asiantuntijat olivat aktiivisesti mukana myös muun muassa taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia, vammaisten henkilöiden oikeuksia, ikääntyneiden oikeuksia ja yritys vastuuta käsittelevissä ENNHRI:n työryhmissä.

Joulukuussa ENNHRI:n yleiskokous valitsi Ihmisoikeuskeskuksen/Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution ENNHRI:n hallitukseen ja keskuksen johtajan hallituksen puheenjohtajaksi kolmivuotiskaudeksi 31.3.2022 alkaen.

Tiivistä yhteistyötä jatkettiin myös EU:n perusoikeusviraston (FRA) ja Euroopan neuvoston kanssa ENNHRI:n kautta ja myös erikseen. Tapaamisia ja tietojenvaihtoa oli erityisesti Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun kanssa. Valtuutettu oli myös kesäkuussa Ihmisoikeusvaltuuskunnan kokouksen pääpuhujana. FRA:n kanssa yhteistyötä oli liittyen perusoikeuskirjaan, oikeusvaltioon ja kansallisiin ihmisoikeusinstituutioihin ja niitä koskeviin standardeihin. Yhteistyö YK:n toimielinten kanssa keskittyi vuoden aikana erityisesti vammaisten oikeuksiin ja ikääntyvien oikeuksiin ja uutena teemana ympäristöön ja ilmastonmuutokseen.

17 <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/tietoa-meista/kansainvalinen-yhteistyo/>

18 53600/20 Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and others v. Switzerland

19 <https://ennhri.org/news-and-blog/ennhri-publishes-paper-on-climate-change-and-human-rights-in-the-european-context/>

Liite 1.

Ihmisoikeuskeskuksen henkilöstö vuonna 2021

Johtaja

Sirpa Rautio, Ihmisoikeusvaltuuskunnan puheenjohtaja (2012–)

Asiantuntijat

Sanna Ahola, vanhusten oikeudet (2019–)

Mikko Joronen, vammaisten henkilöiden oikeudet (2016–)

Kristiina Kouros, (2012–, virkavapaalla 1.6.2019 alkaen)

Leena Leikas, Ihmisoikeusvaltuuskunnan sihteeri, seuranta (2012–)

Susan Villa, vanhusten oikeudet, yritysvastuu (2019–), vaihdossa eduskunnan kansainvälisellä osastolla 1.9.-31.12.2021

Elina Hakala, selvitys perus- ja ihmisoikeustoimijoista -hanke (2021–)

Avustavat asiantuntijat ja harjoittelijat

Emmi Kupiainen, ma. avustava asiantuntija, seuranta, vammaisten henkilöiden oikeudet (2020–)

Maija Hirvi, ma. avustava asiantuntija, oikeusvaltiokysymykset, PL 106 § -selvitys (2020-2021)

Assistentti

Katariina Huhta, hallinto ja talous, kokousjärjestelyt (2019–)

Liite 2.

Ihmisoikeusvaltuuskunnan jäsenet 2020–2024

1. **Hakonen Kimmo**, tiedusteluvantavaltuutettu
2. **Maarianvaara Jukka**, tasa-arvovaltuutettu
3. **Pekkarinen Elina**, lapsiasiavaltuutettu
4. **Puumalainen Mikko**, apulaisoikeuskansleri
5. **Sakslin Maija**, eduskunnan apulaisoikeusasiamies
6. **Stenman Kristina**, yhdenvertaisuusvaltuutettu
7. **Talus Anu**, tietosuojavaltuutettu
8. **Juuso Tuomas Aslak**, puheenjohtaja, Saamelaiskäräjät
9. **Ali Atik**, OTK, VT, toimitusjohtaja, Lakiasiaintoimisto Allianssi Oy
10. **Angersaari Inga**, YTM, projektipäällikkö, Diak
11. **Arikka Laura**, TM, toimitusjohtaja, Erätauko-säätiö
12. **Caldén Anna**, sosionomi (AMK), koordinaattori, Samarbetsförbundet kring funktionshinder SAMS
13. **Enache-Kotilainen Anca**, FM, kehittämispäällikkö, Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö
14. **Haanperä Outi**, PhD (Economics), johtava asiantuntija, Sitra
15. **Iivonen Esa**, OTM, johtava asiantuntija, Mannerheimin lastensuojeluliitto

16. **Juvonen Anu**, MA (Development Studies), toiminnanjohtaja, DEMO ry
17. **Jylhä Marja**, LT, gerontologian professori, Tampereen yliopisto
18. **Kallioma-Puha Laura**, OTT, sosiaali oikeuden professori, Tampereen yliopisto
19. **Kallioniemi Arto**, TT, KM, uskonnon didaktiikan professori, Helsingin yliopisto
20. **Kupila Sakris**, lääketiet. kand., puheenjohtaja, SETA ry
21. **Laajapuro Niina**, Pol.Mag, MBA, ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto
22. **Laukkanen Janne**, OTM, YTM, johtaja (viestintä ja vaikuttaminen), Lakimiesliitto
23. **Mahlamäki Pirkko**, FM, OTM, pääsihteeri, Vammaisfoorumi
24. **Mattila Kaari**, VTT, pääsihteeri, Ihmisoikeusliitto
25. **Mattila Yrjö**, VTT, OTL, VT, juridinen konsultti, Omaishoitajaliitto
26. **Mäki-Petäjä-Leinonen Anna**, OTT, dos., johtaja, Hyvinvointioikeuden instituutti/Itä-Suomen yliopisto
27. **Nuotio Kimmo**, OTT, Rikosoikeuden professori, Helsingin yliopisto
28. **Ojanen Tuomas**, OTT, dos., valtiosääntöoikeuden professori, Helsingin yliopisto
29. **Okkonen Laura**, fil. yo, Senior Human Rights Manager, Vodafone Group Plc
30. **Ollus Natalia**, OTT, VTM, johtaja, Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)
31. **Rankinen Lea**, ympäristötekniikan DI, vastuullisuus- ja yhteiskuntasuhdejohtaja, Paulig Group
32. **Salminen Mirva**, YTM, tutkija, Lapin yliopisto
33. **Sood Nitin**, VTM, BA (Liberal Arts and Sciences), yhdenvertaisuussuunnittelija, Helsingin kaupunki
34. **Suomu Katariina**, YTM, toiminnanjohtaja, Muistiliitto
35. **Suurpää Leena**, VTT, dos., johtaja, Nuorten turvatalotoiminta, Suomen Punainen Risti
36. **Teittinen Antti**, YTT, dos., tutkimuspäällikkö, Kehitysvammaliitto
37. **Thors Astrid**, OTK, VT
38. **Viljanen Jukka**, HTT, julkisoikeuden professori, Tampereen yliopisto

Ihmisoikeusvaltuuskunnan työvaliokunnan jäsenet 2020–2022

1. **Esa Iivonen** (IOV:n varapuheenjohtaja)
2. **Atik Ali**
3. **Inga Angersaari**
4. **Niina Laajapuro**
5. **Pirkko Mahlamäki**
6. **Laura Okkonen**
7. **Nitin Sood**
8. **Astrid Thors**

Liite 3.

Jaostojen jäsenet

Vammaisten henkilöiden ihmisoikeuskomitea (VIOK) 2020–2024

Anna Calden
Pirkko Mahlamäki
Yrjö Mattila
Antti Teittinen

Asiantuntijajäsenet

IOK - Mikko Joronen
EOA - Minna Verronen

Ulkopuoliset asiantuntijat

Elina Nieminen (Invalidiliitto ry)
Markku Jokinen (Kuurojen Liitto ry)
Sari Kokko (Näkövammaisten liitto ry)
Pirkko Justander (Ruseti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry)
Anssi Karhu (Me Itse ry, Kotkan alajaosto)

Ikääntyneiden oikeuksien jaosto 2020–2024

Marja Jylhä
Laura Kalliomaa-Puha
Pirkko Mahlamäki
Yrjö Mattila
Anna Mäki-Petäjä-Leinonen
Laura Okkonen
Katariina Suomu

Ulkopuoliset asiantuntijat

Virpi Dufva
Lotta Hämeen-Anttila
Päivi Topo

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi